

INTEGRITATE ȘI LIBERTATE DE CONȘTIINȚĂ ÎN MEDIUL RURAL ROMÂNESC

Lect. univ. dr. Grigore NICU

*Institutul Teologic Creștin după Evanghelie „Timotheus” din București
grigorenicu@gmail.com*

Abstract: Integrity and Freedom of Conscience in the Romanian Rural Environment

In the present study we make first of all an objective analysis of the Romanian rural environment from the point of view of transmission of the information, in the context of integrity and freedom of conscience. For example, we offer, unfortunately, two cases of violation of freedom of conscience in two rural localities, Urlați and Puchenii Moșneni, Prahova County. The stages in creating a climate equidistant for religious freedom in rural areas is another point of research, followed by the factors of responsibility needed to promote religious freedom in rural areas. In the last part of the study we list some programs meant to promote the universal human right to freedom of conscience in Romanian communes and villages.

Keywords: *freedom of conscience, integrity, social security, responsibility factors, necessary programs*

Libertatea de conștiință și religie deține două perspective¹– cea internă, care constituie libertatea persoanei de a avea propriile convingeri referitoare la natura lucrurilor care îl înconjoară, credința sau lipsa de credință în valorile diverselor confesiuni, și cea externă, care constituie, în fapt, exteriorizarea celei interne. Libertatea de religie nu poate exista fără unul dintre cele două elemente, care sunt interdependente. Totuși latura internă rămâne a fi o parte a sferei intime a persoanei, libertatea de religie se materializează anume prin exteriorizarea liberă a convingerilor, credințelor sau valorilor persoanei. Exteriorizarea convingerilor religioase ar fi lipsită de sens dacă aceasta nu s-ar efectua în fața altor indivizi, cât și împreună cu aceștia. Ființa umană va tinde continuu să confirme justetea

1 Ioan-Gheorghe Rotaru, *Drept bisericesc*, Ed. Risoprint, Cluj-Napoca, 2014, pp.212-213.

convingerilor proprii, iar metoda cea mai ușoară și efectivă în acest sens este propagarea propriilor convingeri sau credințe, în comun cu alte persoane, și atragerea a unui număr cât mai mare de adepți.

În epoca tehnologiilor informaționale, când activitățile presupun tranzacții financiare bancare, când chiar achiziționarea lăcașelor de cult sau a obiectelor de cult urmează a fi făcute prin transferuri bancare între persoane juridice, când fiecare acțiune a unui grup urmează a fi efectuat prin persoana împuternicită în mod legal, lipsa personalității juridice a unui grup de credincioși constituie un impediment în exercitarea dreptului la libertatea de religie. Libertatea de conștiință, gândire și religie constituie unul dintre drepturile fundamentale ale omului.

Când vorbim despre viața la țară în România, gândurile noastre se îndreaptă în primul rând la romanul cu același nume semnat de Duiliu Zamfirescu, respectiv volumul *Viața la țară*, primul din ciclul *Romanul Comăneștenilor*, iar apoi rememorăm din amintirile personale – pentru cei care au rude la sat.

Încă de la început dorim a sublinia că studiul nostru își propune să evidențieze câteva neajunsuri care pun pe locuitorii din satele și comunele românești în situații deficitare, inclusiv prin obstrucționarea libertății religioase. Prin aceasta nu intenționăm a leza în niciun fel locuitorii din zonele rurale și sperăm ca demersul nostru, alături de alte glasuri, să schimbe în bine situația destul de complexă în multe localități.

O analiză obiectivă a mediului rural românesc din punct de vedere al transmiterii informației, în contextul libertății de conștiință

1. Populația majoritară, formată din persoane adulte, nu este un segment care să cunoască prea bine legislația aflată în vigoare, și aceasta nu din vina ei.
2. Deși internetul este disponibil și pentru zona în analiză, o bună parte a populației nu îl folosește spre o informare mai aprofundată, cum ar fi subiectul libertății religioase.
3. Opinia unui lider de piață din domeniul telecomunicații este elocventă: „Cu o penetrare foarte scăzută și o cerere latentă ridicată, zonele rurale din România rămân un punct de atracție major pentru operatorii de telecomunicații. O serie de dificultăți continuă însă să descurajeze investițiile în aceste zone: Densitatea

scăzută a populației scade profitabilitatea implementării unor soluții fixe. Lipsa capacităților de transport în zona de backhaul face dificilă oferirea unor servicii de calitate către utilizatorul final. Gradul de dotare cu echipamente de acces (PC-uri, laptopuri etc.) este unul foarte scăzut, necesitând cheltuieli suplimentare pentru subvenționarea acestora”².

4. Mentalitatea multora este aceasta: există o singură biserică *adevărată*. În alte zone doar două și aici ne referim la cele tradiționale.
5. Anumite *fețe bisericesti* confundă predicarea Evangheliei cu manipularea maselor prin lozinci și mesaje nefondate biblic. Cazurile pe care le vom prezenta ulterior sunt edificatoare.
6. Se lansează mesaje care se dovedesc a fi împotriva libertății religioase a omului, mesaje de genul: *Cutare părăsind biserica adevărată nu mai este creștin. Este sectant, nu mai are nicio treabă cu Dreapta Credință! Nu o să mai officiez și nu o să mai particip la niciun eveniment religios Să nu faceți ca el!*
7. Se folosesc mesaje care lezează imaginea unor biserici recunoscute de către Statul Român și aici ne referim la Biserica Creștină după Evanghelie, Biserica Creștină Baptistă, Biserica Creștină Penticostală și Biserica Adventistă.
8. S-au înregistrat chiar cazuri de folosire a mesajelor care au provocat la violență.
9. Se folosesc mesaje care distrug numele și imaginea unor lideri locali creștini.
10. Populația este alimentată cu mesaje care disturbă buna înțelegere între localnici.
11. Din păcate, parte a populației de peste 50-60 de ani nu cercetează Cuvântul Sfânt în legătură afirmațiile biblice făcute în dreptul bisericilor amintite.
12. Din nefericire, segmentul de populație în discuție nu se interesează de corectitudinea informațiilor puse în dreptul celorlalte biserici creștine, respectiv cele evanghelice.

O serie de cercetări la nivel european arată, prin comparație cu țările UE, faptul că România se situează pe ultimul sau penultimul loc, în privința multor indicatori referitori la condițiile de viață ale populației,

² <http://www.2ktelecom.ro/solutii-si-scenarii/conectivitate-rurala.php>.

iar mediul rural atârnă greu la balanța nefavorabilă, în cazul țării noastre (Alber, Jens, Tony, Fahey *Perception of Living Condition in an Enlarged Europe*, Fundația pentru Îmbunătățirea Condițiilor de Viață și de Muncă, Luxembourg, 2004).

Numărul localităților rurale care cu adevărat se pot declara europene nu poate fi mare, dacă ținem cont de următoarele neajunsuri:

- precaritatea resurselor de existență,
- lipsa asigurării accesului la utilitățile publice;
- o acoperire defectuoasă a serviciilor sociale, de educație, de îngrijire a sănătății și de asistență socială
- izolarea geografică a unor așezări umane
- creșterea șomajului
- conviețuirea unei populații majoritare aflată în rândurile pensionarilor
- lipsa locurilor de muncă.

În aceste condiții se pot înțelege derapajele de care unii abuzează în prezentarea credinței și a ceea ce ei înțeleg prin libertate religioasă.

Unii dintre autorii care s-au ocupat în detaliu de subiectul libertate religioasă este Ben-Oni Ardelean care, în lucrarea *Libertate religioasă: o abordare normativă*, analizează topicul, printre altele, astfel: *Libertatea religioasă în relație cu valorile etice*, *Libertatea religioasă în relație cu valorile politice*, *Libertatea religioasă în drepturile omului* și *Libertatea religioasă în România*.

Folosind surse substanțiale, Ben-Oni Ardelean subliniază: Umanitatea comună și suprapunerea codurilor morale existente scot în evidență faptul că demnitatea umană stă la baza oricărui cod moral. Diversele particularități ale ființei umane, ipostasuri, nu schimbă cu nimic existența naturii umane, dar depășește acest cadru fiindcă modul de existență este exprimat prin particularitate și libertate. Individul însă nu poate fi tratat separat, ci într-un context social în care se stabilesc relații³.

Redăm în rândurile ce urmează un fragment din Legea nr. 489/2006 privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor, publicată în Monitorul oficial Partea I, nr. 11/8.01.2007

Art. 1. – (1) Statul român respectă și garantează dreptul fundamental la libertate de gândire, de conștiință și religioasă al oricărei

³ Ben-Oni Ardelean, *Libertate religioasă: o abordare normativă*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2011, p. 101.

persoane de pe teritoriul României, potrivit Constituției și tratatelor internaționale la care România este parte.

(2) Nimeni nu poate fi împiedicat sau constrâns să adopte o opinie ori să adere la o credință religioasă, contrară convingerilor sale, și nici nu poate fi supus vreunei discriminări, urmărit sau pus într-o situație de inferioritate pentru credința, apartenența sau neapartenența sa la o grupare, asociație religioasă sau un cult ori pentru exercitarea, în condițiile prevăzute de lege, a libertății religioase.

Art. 2. – (1) Libertatea religioasă cuprinde dreptul oricărei persoane de a avea sau de a adopta o religie, de a și-o manifesta în mod individual sau colectiv, în public sau în particular, prin practicile și ritualurile specifice cultului, inclusiv prin educație religioasă, precum și libertatea de a-și păstra sau schimba credința religioasă.

(2) Libertatea de a-și manifesta credința religioasă nu poate face obiectul altor restrângeri decât al celor care sunt prevăzute de lege și constituie măsuri necesare într-o societate democratică pentru securitatea publică, protecția ordinii, a sănătății sau a moralei publice ori pentru protejarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Art. 3. – (1) Părinții sau tutorii au dreptul exclusiv de a opta pentru educația religioasă a copiilor minori, conform propriilor convingeri.

(2) Religia copilului care a împlinit vârsta de 14 ani nu poate fi schimbată fără consimțământul acestuia; copilul care a împlinit vârsta de 16 ani are dreptul să-și aleagă singur religia.

Art. 4. – Orice persoană, cult, asociație religioasă sau grupare religioasă din România este liberă de a stabili și menține relații ecumenice și frățești cu alte persoane, culte sau grupări religioase și cu organizațiile inter-creștine și inter-religioase, la nivel național și internațional.

Art. 5. – (1) Orice persoană are dreptul să își manifeste credința religioasă în mod colectiv, conform propriilor convingeri și prevederilor prezentei legi, atât în structuri religioase cu personalitate juridică, cât și în structuri fără personalitate juridică.

(2) Structurile religioase cu personalitate juridică reglementate de prezenta lege sunt cultele și asociațiile religioase, iar structurile fără personalitate juridică sunt grupările religioase.

(3) Comunitățile religioase își aleg în mod liber structura asociațională în care își manifestă credința religioasă: cult, asociație religioasă sau grup religios, în condițiile prezentei legi.

(4) În activitatea lor, cultele, asociațiile religioase și grupările religioase au obligația să respecte Constituția și legile țării și să nu aducă atingere securității publice, ordinii, sănătății și moralei publice, precum și drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Cazuri ale încălcării libertății religioase în două localități rurale

În comuna Puchenii Moșneni din județul Prahova în anul 2019 am organizat un eveniment creștin, care cuprindea și difuzarea filmului Isus, cea mai vizionată producție cinematografică din lume. Pentru localnici s-au împărțit invitații și s-au lipit afișe promoționale în spațiile alocate acestora.

Surprize neplăcute au venit din partea unei *fețe bisericești* care auzind de ceea ce se va întâmpla în comună a început să coordoneze o campanie împotriva manifestărilor anunțate.

În acest sens, a trimis reprezentanți la cetățeanul care și-a oferit curtea pentru a se monta aici un cort, amenințându-l cu bătaia dacă va da locația la ceilalți.

Dar ce, eu mă tem de oameni sau mă tem de Dumnezeu? Nici vorbă de așa ceva, a fost replica gazdei.

Fața bisericească a căutat și alte mijloace pentru a împiedica desfășurarea în bune condiții al programului respectiv.

Cu forțe noi a continuat campania de distrugerea imaginii bisericilor implicate, una dintre arme fiind ruperea afișelor publicitare. Însă a întâmpinat împotriviri chiar din partea enoriașilor săi, unu dintre aceștia afirmând: *Eu știu că Isus Hristos ne-a învățat despre dragoste iar așa ceva eu nu văd la dumneata. Ce rău au venit să ne facă oamenii ăștia? din contră, sunt pașnici și vin cu vești bune!*

Până la urmă programele au avut loc, dar oamenilor le-a fost frică să vină. Ei au fost amenințați cu următoarele cuvinte: *Cine merge acolo nu mai e îngropat de mine. Apoi am să îi strig în biserică pe toți cei care află că au fost la programele alea.*

Înverșunarea acestei *fețe bisericești* și-a spus cuvântul. Probabil a uitat de versetele care spun: *Va las pacea, va dau pacea Mea. Nu v-o dau cum o da lumea. Sa nu vi se tulbure inima, nici sa nu se înspăimânte.* (Ioan 14:27) Și cum vor propovădui, dacă nu sunt trimiși? După cum este scris: *„Cât de frumoase sunt picioarele celor ce vestesc pacea, ale celor ce vestesc Evanghelia!”* (Romani 10:15)

În comuna Urlați, județul Prahova, în vara anului 2018, am stabilit cu primăria din localitate să organizăm un eveniment creștin, desfășurat într-un cort. Chiar primăria ne-a oferit terenul unde să desfășurăm acțiunea și, desigur, le-am comunicat și perioada programelor. Până în ziua întâi a evenimentelor am crezut că totul va fi bine, dar realitatea a fost exact alta. Nici mai mult, nici mai puțin, în aceleași zile și cam la aceleași ore, la doar câțiva zeci de metri de locația noastră, s-a organizat un program folcloric complex. Muzica foarte tare, invitații și spațiul de concert gândit de primărie au împiedicat lumea, voit se înțelege, să mai vină la programul creștinesc.

Un cadru didactic a apărut în perimetrul locului oferit nouă și a strâns copiii veniți, spunându-le că, dacă nu vor merge la celălalt eveniment organizat de primărie, vor avea probleme la școală. Speriați, cei mici au lăsat locurile goale și au plecat să învețe muzică populară. Dacă ni s-ar fi comunicat că primăria desfășoară un eveniment la nicio sută de metri de cortul nostru, am fi ales alte zile să ne desfășurăm programul.

Iată de ce este necesară o analiză obiectivă a libertății de conștiință în zona rurală.

Etape în crearea unui climat echidistant libertății religioase în mediul rural

O lucrare de pionierat în abordarea subiectului nostru în România este volumul semnat de Ilie Fonta, *Libertatea religioasă în lumea contemporană*⁴. Printre altele, autorul afirmă: „Bisericile și-au consacrat o parte a lucrării lor prevenirii și împiedicării confruntărilor armate, războaielor, descurajării părților aflate în conflict.”

În mod cert mai este mult de făcut într-un perimetru rural românesc de întindere în materie de exercitarea libertății religioase. Pentru aceasta am gândit câteva etape de lucru:

1. Etapa localizării zonei de activitate.
2. Etapa formării unei echipe de lucru

Echipa de lucru va avea, printre altele de răspuns și la întrebările:

- Despre ce fel de proiecte este vorba?
- Care sunt rezultatele așteptate?
- Ce vor conține?

⁴ Ilie Fonta, *Libertatea religioasă în lumea contemporană*, Editura Stephanus, 1994, pag. 279.

- Cum vor fi structurate?
- Cum vor fi soluționate problemele identificate?

3. Etapa Implementării activităților

4. Etapa Desfășurării lucrărilor pe un termen stabilit

5. Etapa Bilanțului.

Mihaela Ajder și Veaceslav Balan opinează: Convingerile religioase sau filozofice sunt o parte integrală și importantă a identității fiecărui om. Convingerile omului despre viața și rolul său în această viață constituie fundamentul acestei identități. Practic atentatul la aceste convingeri este egal cu atentatul la sensul vieții unui om, deoarece dacă omul își vede sensul vieții în urmarea unor anumite principii și reguli supreme, iar acest lucru îi este interzis sau îngreunat, omul intră în conflict cu propriul sistemul de valori, ceea ce îi periclitează balanța de viață. Libertatea de gândire se înscrie în rândul altor libertăți fundamentale importante cum ar fi libertatea de exprimare, libertatea de întrunire, libertatea de asociere. Toate aceste libertăți, pe lângă faptul că sunt inerente omului, de fapt îndeplinesc și o funcție socială extrem de importantă – asigură premisele și spațiul pentru apariția unor idei și concepte noi, care la rândul lor asigură progresul uman. Ori fără libertate și diversitate de idei progresul nu a fost și nici nu va fi posibil în niciun domeniu al vieții umane – economie, tehnică, medicină, aspecte sociale etc.

Fără această libertate și diversitate omenirea în continuare ar fi crezut că Pământul este plat și că Universul se rotește în jurul Pământului, nu ar fi descoperită electricitatea și nu ar exista majoritatea mecanismelor și tehnologiilor, durata medie globală de viață ar constitui în jur de 40 ani, majoritatea copiilor ar deceda la vârsta fragedă din cauza infecțiilor și bolilor, și multe – multe altele⁵.

În Etapa Implementării activităților este bine a se avea în vedere următoarele aspecte:

1. Inovația – acțiunile întreprinse trebuie să introducă și abordări noi și să găsească noi soluții pentru a depăși dificultățile în domeniul nostru de interes.
2. Responsabilizarea – lucrările diverse trebuie să implice parteneri cu rol operațional, fiecare dintre ei având rolul bine definit în organigrama proiectului propus.

⁵ <http://www.cido.org.md/attachments/article/97/RelFree+.pdf>

3. Parteneriate – activitățile de promovare a libertății religioase și a securității sociale în spațiul rural românesc trebuie să fie concepute și realizate printr-o cooperare amplă cu parteneri publici sau privați, atât din țară cât și de peste hotare.
4. Perspectivele de dezvoltare pentru alte proiecte
5. Durabilitatea pe termen lung
6. Dezvoltare durabilă

În Etapa Bilanțului trebuie să avem în vedere și promovarea rezultatelor, în mod special prin intermediul canalelor media: radio, TV, presa scrisă și internet.

Factori de răspundere în promovarea libertății religioase în zona rurală

Procesul creării unui climat echidistant în topicul analizat necesită o serie de factori reali care să își asume responsabilitatea în implementarea unei baze solide de conviețuire în spiritul libertății religioase.

„Immanuel Kant (1724-1804), numit marele restaurator al demnității umane, accentuează autonomia individuală. Individul are capacitatea de a alege singur, având o voință liberă, fiind propriul arbitru al judecăților și deciziilor sale. Voința liberă conferă individului capacitatea de autolegiferare și autonomie în acțiune, a alege între bine și rău, stabilind principii morale de viață și credința adoptată”⁶.

La recensămintele din 2002 și 2011, în România au fost semnalate 18 culte și organizații religioase.

În cele ce urmează vom lista câțiva dintre factorii de răspundere în promovarea libertății religioase în zona rurală:

- Primăria locală;
- Consiliu Județean;
- Bisericile existente în zona geografică de desfășurare a activităților propuse;

Reputatul analist american Chuck Colson subliniază: „Biserica trebuie să-și depășească această concepție „noi nu facem politică”. Aceasta este o scuză. Trebuie să înțeleagă că a depune mărturie despre sanctitatea vieții, familia tradițională și libertatea religioasă nu este o chestiune

⁶ Ben-Oni Ardelean, *Libertate religioasă: o abordare normativă*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2011, pag. 103.

politică – este una profund morală. Are de a face cu cine suntem ca biserică și relația noastră cu contextul cultural”⁷.

- Instituțiile de învățământ;
- Instituțiile locale;

Ioan R. Socaciu scria în 1939, în revista *Farul Creștin*: „Creștinismul are de roată la căruță libertatea religioasă, împreună cu credința, cultura și munca”⁸.

- Parteneri sociali;
- Parteneri culturali;
- Parteneri religioși, cum ar fi asociații și fundații creștine.

Un exemplu în acest sens este Asociația *Alege Viața* una dintre asociațiile care prin programele sale a luptat încă din anul 1990 la promovarea libertății religioase în țara noastră.

Arhiepiscopul Mamberti afirmă că: „Libertatea religioasă nu poate fi restricționată la simpla libertate de cult, deși aceasta din urmă este în mod evident o parte importantă a ei”, a explicat el. „Cu respectul cuvenit pentru drepturile tuturor, libertatea religioasă include, între altele, dreptul la a predica, a educa, a converti, a contribui la discursul politic și a participa pe deplin la activitățile publice”. Oficialul Vaticanului a clarificat că libertatea religioasă nu este sinonim cu relativismul sau cu „ideea post-modernă că religia este o componentă marginală a vieții publice”.

„Relativismul și secularismul neagă două aspecte fundamentale ale fenomenului religios și, prin urmare, dreptul la libertate religioasă, care cere să fie respectat: dimensiunile transcendentă și socială ale religiei, prin care persoana umană caută să se relaționeze, potrivit la ceea ce îi dictează conștiința, la realitatea, să spunem așa, de deasupra și din jurul ei”⁹.

Programe menite să promoveze dreptul universal al omului la libertate religioasă

Din programele menite să promoveze dreptul universal al omului la libertate religioasă¹⁰ în spațiul rural enumerăm: evenimente culturale, evenimente social-religioase și evenimente cultural-educative.

7 <http://www.christianpost.com/news/a-petition-of-christian-conscience-43433>.

8 *Farul Creștin*, nr. 5, 1939.

9 <http://www.catholica.ro>.

10 Ioan-Gheorghe Rotaru, „Libertatea religioasă – temelie a demnității umane”, în Daniela Ioana Bordeianu, Erika Androne, Nelu Burcea, *Manual pentru liderul Departamentului de Libertate religioasă*, Casa de editură „Viață și Sănătate”, București, 2013, pp. 210-215.

– Evenimente culturale

Spre exemplificare: difuzări de filme pe tema propusă, piese de teatru, concerte, seri culturale complexe. La aceste manifestări poate participa un auditoriu pestriț, atât în ceea ce privește vârsta, cât și pregătirea educativă.

– Evenimente social-religioase

De comun acord, mai mulți lideri bisericești își pot uni forțele în organizarea de manifestări publice, în folosul localității. Un exemplu ar fi campanii de curățenie a mediului înconjurător și a sufletului.

– Evenimente cultural-educative

Aici putem vorbi despre: conferințe, simpozioane, mese rotunde și dezbateri publice.

La toate aceste manifestări este recomandată implicarea mass-mediei în efortul comun al rezolvării problemelor legate de libertatea religioasă și securitatea socială în spațiul rural românesc actual.

„România nu are o religie de stat. Însă rolul religiei în cadrul societății este bine definit prin mai multe articole din Constituția României, din care specificăm următoarele:

Art 29. Libertatea conștiinței.

(1) Libertatea gândirii și a opiniilor, precum și libertatea credințelor religioase nu pot fi îngrădite sub nicio formă. Nimeni nu poate fi constrâns să adopte o opinie ori să adere la o credință religioasă, contrare convingerilor sale.

(5) Cultele religioase sunt autonome față de stat și se bucură de sprijinul acestuia, inclusiv prin înlesnirea asistenței religioase în armată, în spitale, în penitenciare, în azile și în orfeline.

Art. 32. Dreptul la învățătură

(7) Statul asigură libertatea învățământului religios, potrivit cerințelor specifice fiecărui cult. În școlile de stat, învățământul religios este organizat și garantat prin lege¹¹.

... 10 Idem, „Key aspects of the Freedom of Conscience”, în *Jurnalul Libertății de Conștiință - Supliment (Journal for Freedom of Conscience)*, Ioan-Gheorghe Rotaru, Dragoș Mușat (eds.), Editions IARSIC, Les Arsc, France, 2016, pp. 30-37; Idem, „Religious liberty – a natural human right”, în *Jurnalul Libertății de Conștiință*, Ganoune Diop, Mihnea Costoiu, Liviu-Bogdan Ciucă, Nelu Burcea (coord.), Editions IARSIC, Les Arsc, France, 2015, pp. 595-608.

11 https://ro.wikipedia.org/wiki/Religia_%C3%AEn_Rom%C3%A2nia.

În cartea *Democrație și persecuție* Petru Dugulescu prezintă și rolul pe care mass-media l-a jucat și îl are în prezentarea cazurilor de încălcare a libertății religioase și rezultatele acesteia în combaterea derapajului¹².

Poate cel mai cunoscut caz din România raportat la libertatea religioasă și securitatea socială în spațiul rural românesc este cel de la Niculițel, amplu expus de autor în volumul amintit. De subliniat că în această încrâncenată situație mass-media și cei supuși unor tratamente inumane au avut, până la urmă de câștigat.

Suntem motivați de mesajul textului biblic din Romani 15:13: *Dumnezeul nădejzii să vă umple de toată bucuria și pacea pe care o dă credința, pentru ca, prin puterea Duhului Sfânt, să fiți tari în nădejde!*

Prin etape clare menite să creeze un climat echidistant libertății religioase în mediul rural, prin factori de răspundere activi, programe bine conturate și binecuvântarea lui Dumnezeu credem că în curând situațiile tensionate în zona rurală vor fi diminuate într-un mare procentaj, înțelegându-se că la bază stă un drept universal al omului.

Bibliografie selectivă

- *Biblia*, traducerea D. Cornilescu.
- ARDELEAN, Ben-Oni, *Libertate religioasă: o abordare normativă*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2011.
- DUGULESCU, Petru, *Democrație și persecuție*, Editura Multimedia Internațional, Arad, 2007.
- *Farul Creștin*, nr. 5, 1939.
- FONTA, Ilie, *Libertatea religioasă în lumea contemporană*, Editura Stephanus, 1994.
- ROTARU, Ioan-Gheorghe, *Drept bisericesc*, Editura Risoprint, Cluj-Napoca, 2014.
- ROTARU, Ioan-Gheorghe, „Libertatea religioasă – temelie a demnității umane”, în Daniela Ioana Bordeianu, Erika Androne, Nelu Burcea, *Manual pentru liderul Departamentului de Libertate religioasă*, Casa de editură „Viață și Sănătate”, București, 2013, 210-215.
- ROTARU, Ioan-Gheorghe, „Key aspects of the Freedom of Conscience”, în *Jurnalul Libertății de Conștiință - Supliment (Journal for Freedom of Conscience)*, Ioan-Gheorghe Rotaru, Dragoș Mușat (eds.), Editions IARSIC, Les Arsc, France, 2016, 30-37.

12 Petru Dugulescu, *Democrație și persecuție*, Ed. Multimedia Internațional, Arad, 2007.

- ROTARU, Ioan-Gheorghe, „Religious liberty – a natural human right”, în *Jurnalul Libertății de Conștiință*, Ganoune Diop, Mihnea Costoiu, Liviu-Bogdan Ciucă, Nelu Burcea (coord.), Editions IARSIC, Les Arsc, France, 2015, 595-608.

Webografie

- <http://www.christianpost.com/news/a-petition-of-christian-conscience-43433>
- <http://www.catholica.ro>
- https://ro.wikipedia.org/wiki/Religia_%C3%AEn_Rom%C3%A2nia
- <http://www.cido.org.md/attachments/article/97/RelFree+.pdf>